

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ОБЛІКОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра економічного аналізу

**ЗБІРНИК НАУКОВО-
ПРАКТИЧНИХ СТАТЕЙ**

Частина II

ОДЕСА - 2018

Збірник науково-практичних статей. Одеський національний економічний університет. Обліково-економічний факультет (кафедра економічного аналізу). – 2018. – 276с. (18,4 др.арк.)– Мова: українська.

У збірнику наведено матеріали з проблем удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління бізнес-процесами сучасної економіки. Наведені статті переважно відображають основні результати наукових і практичних досліджень студентів з економічного, фінансового, управлінського, стратегічного аналізу.

Редакційна колегія:

Волкова Н.А., к.е.н., доцент, завідувач кафедри економічного аналізу

Дрозд І.К., д.е.н., професор, професор кафедри економічного аналізу

Гайдаєнко О. М., к.е.н., доцент, доцент кафедри економічного аналізу

Збірник науково-практичних статей обліково-економічного факультету затверджено на кафедрі економічного аналізу ОНЕУ. Протокол № 7 від 15 грудня 2017 р.

За точність викладення матеріалу та достовірність наведених фактів, прізвищ, цитат, відповідальність несуть автори.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ АНАЛІЗУ ВИТРАТ ЗА ЕКОНОМІЧНИМИ ЕЛЕМЕНТАМИ (НА ПРИКЛАДІ ПАТ «КІРОВОГРАДОЛІЯ»)

Постановка проблеми у загальному вигляді. У процесі своєї виробничої діяльності підприємство проводить безліч фінансово-господарських операцій і постійно несе витрати, які пов'язані з їх проведенням. Витрати є найважливішим якісним показником, що відображає результати господарської діяльності підприємства, та інструментом оцінки техніко-економічного рівня виробництва і праці, ефективності управління тощо.

Одні групи витрат безпосередньо пов'язані зі здійсненням конкретної операції (із конкретним об'єктом витрат), інші — мають загальний характер і необхідні для забезпечення функціонування підприємства в цілому.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Управління витратами та методи їх розрахунку є предметом дослідження таких вчених, як І. Білоусова, Г. Савицька, В. Іваненко, Е. Мних, О. Мачулка, І. Панченко, П. Попович, Н. Черткова, М. Чумаченко та інші, у працях яких розглядаються проблеми обліку та калькулювання, класифікації витрат, сучасні методики аналізу та планування.

Враховуючи розвиток економіки та внесок вчених щодо методології аналізу витрат операційної діяльності підприємства, на сьогоднішній день існують невизначені види затрат, на які підприємство використовує кошти.

Метою статті є проведення аналізу витрат на підприємстві з виробництва олії і тваринних жирів та системи взаємозв'язаних збалансованих відносних показників, що характеризують ефективність управління витратами.

Виклад основного матеріалу. У вітчизняній теорії науково-методичним розробкам щодо аналізу витрат традиційно надавалося велике значення. Однак, враховуючи сучасні особливості ринкового господарювання, необхідно адаптувати накопичений науково-практичний потенціал, привести його у відповідність до сучасних норм обліку та вимогам ринку.

Аналіз витрат діяльності підприємства полягає в інформаційному забезпеченні та всебічній оцінці досягнутих результатів, їх оптимізації та обґрунтуванні управлінських рішень щодо подальшої раціоналізації [4].

Витрати не є однорідними ні за своїм складом, ні за значенням в діяльності підприємства, тому для їх обґрунтування важливим є формування науково обґрунтованої класифікації.

Визначальними факторами, які впливають на складність встановлення класифікації витрат підприємства, є масштаб виробництва, різні технології та різноманітність самих витрат. основою організації обліку виробничої діяльності є економічно обґрунтована класифікація обліку витрат.

В умовах ринкової економіки виникає проблема не стільки у визначенні витрат, їхньому розподілі за об'єктами та забезпеченні мінімізації, скільки в управлінні ними в умовах конкуренції і визнання доцільності та досягнення необхідної їхньої прибутковості.

Завдання полягає не в їх мінімізації, а в досягненні такого рівня, за яким їх визнають споживачі та які приносять відповідний прибуток виробникам.

Витрати підприємства – це сукупність витрат живої та уречевленої праці для здійснення поточної господарської діяльності підприємства, а за натурально-речовим складом – спожита частина матеріальних, трудових та фінансових ресурсів[4].

Операційні витрати – це витрати, які являються основним видом витрат на підприємстві, безпосередньо пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції (товарі, послуг).

Цей показник формується за складовими: матеріальні витрати, вартість товарів та послуг, придбаних для перепродажу та реалізованих без додаткової обробки, амортизація, витрати на оплату праці, витрати на соціальні заходи, інші операційні витрати. Види операційних витрат представлено на рис.1.

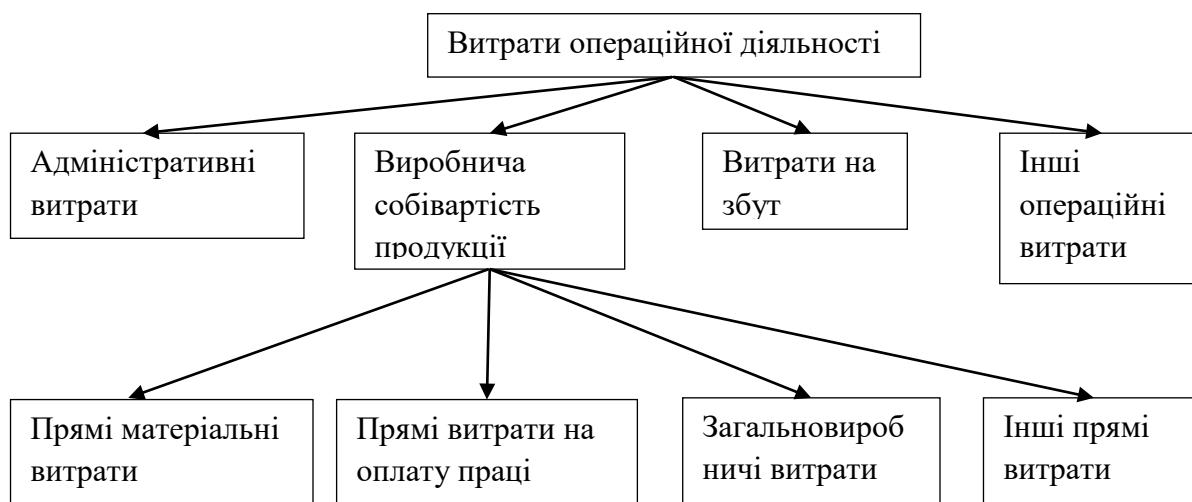

Рис. 1 . Види операційних витрат

До адміністративних витрат відносять такі загальногосподарські витрати, спрямовані на обслуговування та управління підприємством:

- загальні корпоративні витрати (організаційні витрати, витрати на проведення річних зборів, представницькі витрати тощо);
- витрати на службові відрядження та утримання апарату управління підприємством, а також іншого загальногосподарського персоналу;
- витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського використання (операційна оренда, страхування майна, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, водопостачання, охорона тощо);
- винагороди за професійні послуги (юридичні, аудиторські, з оцінки майна тощо);
- витрати на зв'язок (поштові, телеграфні, телефонні, телекс, факс тощо);
- амортизація нематеріальних активів загальногосподарського використання;
- податки, збори та інші передбачені законодавством обов'язкові платежі (крім податків, зборів та обов'язкових платежів, які включають до виробничої собівартості продукції, робіт, послуг);
- плата за розрахунково-касове обслуговування та інші послуги банків;
- інші витрати загальногосподарського призначення.

До складу прямих матеріальних витрат входять вартість сировини та основних матеріалів, що є основою продукції, яку виробляють, купівельних напівфабрикатів, комплектуючих виробів, допоміжних та інших матеріалів, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат.

Прямі витрати на оплату праці — це заробітна плата та інші виплати робітникам, які займаються виробництвом продукції, виконанням робіт або наданням послуг.

Загальновиробничі витрати охоплюють досить широке коло витрат, зокрема:

- витрати на управління виробництвом (оплата праці апарату управління цехами, бригадами, фермами, дільницями, відрахування на соціальні заходи і медичне страхування вказаного апарату, витрати на службові відрядження персоналу цехів, бригад тощо);
- амортизацію основних засобів загальновиробничого призначення;
- орендну плату за основні засоби та інші необоротні активи зазначеного призначення;

- витрати на вдосконалення технології й організації виробництва;
- витрати на опалення, освітлення, водопостачання та інше утримання виробничих приміщень і деякі інші витрати.

Загальновиробничі витрати між окремими об'єктами витрат розподіляються пропорційно до суми прямих витрат (без витрат основних матеріалів: кормів, насіння, сировини).

Витрати, пов'язані з операційною діяльністю, які не входять до собівартості реалізованої продукції, поділяють на адміністративні, витрати на збут та інші операційні витрати.

Витрати на збут — це витрати, пов'язані з реалізацією продукції. В умовах ринкової економіки ці витрати набувають особливого значення через дію відомого ринкового принципу: головне — не виробити товар, а його продати.

Тому сума цих витрат тепер формується за рахунок не лише традиційних витрат, таких як наприклад, витрати на пакування і затарювання готової продукції, на її транспортування, перевалку і страхування, на утримання основних засобів, пов'язаних з реалізацією товару, а й витрат, що відіграють велику роль у просуванні готової продукції на ринок: витрат на рекламу і дослідження ринку, комісійні винагороди торговим агентам, продавцям фірмових магазинів та ін.

До складу інших витрат включають витрати (крім фінансових), які виникають під час фінансово-господарської діяльності підприємства, але не пов'язані безпосередньо з виробництвом та реалізацією продукції. Це:

- собівартість реалізованих фінансових інвестицій (балансова вартість та витрати, пов'язані з реалізацією фінансових інвестицій);
- собівартість реалізованих необоротних активів (залишкова вартість та витрати, пов'язані з реалізацією необоротних активів);
- собівартість реалізованих майнових комплексів;
- втрати від не операційних курсових різниць;
- сума уцінки необоротних активів і фінансових інвестицій, у тому числі втрати від участі в капіталі асоційованих, дочірніх або спільних підприємств;
- витрати на ліквідацію необоротних активів (розбирання, демонтаж тощо);
- залишкова вартість ліквідованих (списаних) необоротних активів;
- інші витрати [2].

Аналіз собівартості за економічними елементами витрат здійснюється з метою вивчення зміни їх складу, питомої ваги кожного елемента, частини живої і матеріалізованої праці в загальних витратах на виробництво.

Методика аналізу витрат за економічними елементами має деякі особливості. Спочатку визначається питома вага кожного виду витрат у всіх витратах, а потім порівнюється фактична питома вага з плановою, що дозволяє робити висновки щодо зміни структури витрат, встановлювати їх причини і давати якісну оцінку впливу цих причин на витрати виробництва.

Для наочності використовується аналітична таблиця, в якій перераховуються елементи витрат і відображається їх абсолютна величина і питома вага [3].

Проведемо аналіз витрат за економічними елементами на прикладі фінансової звітності ПАТ «КІРОВОГРАДОЛІЯ» за 2015-2016 рік, розрахунки наведені в табл. 1.

Аналіз операційних витрат показав, що у звітному році порівняно із попереднім роком сума операційних витрат збільшилась на $(27457/109495) \cdot 100 = 25,08 \%$.

У структурі операційних витрат найбільшу питому вагу займають інші операційні витрати.

Якщо на кінець попереднього року їхня питома вага у структурі операційних витрат складала 11,11 %, то у кінці звітнього року вже 16,36%, або на 10250 тис.грн.

Збільшення витрат за статтю «Інші операційні витрати» вказує на наявність на підприємстві затрат, які не пов'язані з виробництвом продукції. Тобто, керівництво списує гроші на неіснуючі витрати, тому контролюючі органи мають переглянути порядок віднесення затрат до «Інших операційних витрат».

На підприємстві незначний ріст спостерігається по виплаті заробітної плати працівникам на 5320 тис.грн, а також по виплаті на соціальні заходи – на 1026 тис.грн. Ці дві величини взаємопов'язані між собою.

І доповнюють одна одну, а саме: збільшення витрат на оплату праці обумовлює відповідне збільшення відрахувань на соціальні заходи і навпаки. Зокрема найбільше скорочення грошових коштів спостерігається за статтю «Амортизація» на 1241 тис.грн.

Таблиця 1

Аналіз операційних витрат на виробництво продукції
за економічними елементами витрат

Елементи витрат	2015 рік		2016 рік		Відхилення		
	Σ, тис.грн	Питома вага,%	Σ, тис.грн	Питома вага,%	Σ, тис.грн	%	Питомаї ваги , %
01	02	03	04	05	06	07	08
1.Матеріальні витрати	52923	48,33	65025	47,48	12102	22,87	-0,85
2.Витрати на оплату праці	23233	21,22	28553	20,85	5320	22,90	-0,37
3. Відрахування на соціальні заходи	5576	5,09	6602	4,82	1026	18,40	-0,27
4. Амортизація	15603	14,25	14362	10,49	-1241	-7,95	-22,2
5.Інші операційні витрати	12160	11,11	22410	16,36	10250	84,29	5,25
Усього	109495	100	136952	100	27457	25,08	X

Висновки. Розвиток ринкової економіки в країні істотно залежить від рівня професійної підготовки управлінських кадрів, отримання нових знань і придбання практичних навиків аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства [5].

В нових господарських умовах керівник і фахівець будь-якого рівня повинні володіти достатніми знаннями, щоб об'єктивно оцінювати результати діяльності підприємства, враховувати і оцінювати дію чинників, що впливають на процес його функціонування.

Отже, здійснення розрахунків витрат за економічними елементами, дозволяє оцінити витрати виробництва, які можуть бути використані управлінським персоналом: по-перше, в процесі планування господарської діяльності з метою досягнення стратегічних цілей розвитку; по-друге, з метою прийняття ефективних і вчасних рішень щодо резервів зниження небажаних витрат, що й вимагається сучасними умовами господарювання.

Список літератури

1. Белоусова, І. Проблеми обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції в промисловості / І. Белоусова І., М. Чумаченко // Бухгалтерський облік і аудит.– 2009.– №4. – С. 3-10.
2. Бойченко, Г. В. Аналіз прямих матеріальних витрат на промислових підприємствах України / Г. В. Бойченко //Економічний простір. – 2009. – №23/2. – С. 214-219
3. Волкова Н.А. Економічний аналіз: Навчальний посібник / Волкова Н.А., Р.М. Волчек, О.М. Гайдаєнко та ін.- Одеса:ОНЕУ, ротاپронт.-2015-178с.
4. Іващенко В. И. Економічний аналіз господарської діяльності: навч. посібник для студентів економічних спеціальностей / В. И. Іващенко. – К.: НІЧЛАВА, 2001. – 204 с.
5. Волкова Н.А. Аналітичні методи дослідження конкурентоздатності суб'єктів господарювання: Монографія. За ред. Волкової Н.А./ Н.А. Волкова, Р.М. Волчек, О.М. Гайдаєнко та ін. – Одеса: ОНЕУ, Крим поліграф папір.– 2017. – 400 с.